

Categoria A

REVISTA ARHEOLOGICĂ

serie nouă _ vol. XXI _ nr. 2

Indexată în bazele de date:

SCOPUS, ERIH PLUS, DOAJ, CEEOL, ROAD, ISIFI, CiteFactor

CHIȘINĂU 2025

ISSN 1857-016X
E-ISSN 2537-6144

INSTITUTUL PATRIMONIULUI CULTURAL
SECȚIA PATRIMONIU ARHEOLOGIC

REVISTA ARHEOLOGICĂ

Editor-in-Chief/Redactor șef: dr. Ghenadie Sîrbu
Secretar de redacție/editorial secretary: Livia Ermurachi

Colegiul de redacție/Editorial Board

Dr. **Ludmila Bacumenco-Pîrnău** (*Chișinău/Iași*), dr. hab. **Igor Bruiako** (*Odesa*), dr. hab. **Dumitru Boghian** (*Târgu Frumos*), dr. hab. **Roman Croitor** (*Aix-en-Provence*), dr. **Lilia Dergaciov** (*Chișinău*), dr. hab. **Valentin Dergaciov** (*Chișinău*), dr. **Alexandr Diachenko** (*Kiev*), dr. **Vasile Diaconu** (*Târgu Neamț*), dr. **Mariana Gugeanu** (*Iași*), prof. dr. hab. **Svend Hansen** (*Berlin*), prof. dr. hab. **Elke Kaiser** (*Berlin*), dr. **Sergiu Matveev** (*Chișinău*), prof. dr. hab. **Michael Meyer** (*Berlin*), dr. **Octavian Munteanu** (*Chișinău*), prof. dr. hab. **Sergiu Musteață** (*Chișinău/Târgoviște*), prof. dr. hab. **Gheorghe Postică** (*Chișinău*), dr. hab. **Eugen Sava** (*Chișinău*), prof. dr. hab. **Sergei Skoryi** (*Kiev*), prof. dr. **Victor Spinei**, membru al Academiei Române (*București, Iași*), prof. dr. hab. **Marzena Szmyt** (*Poznan*), dr. **Nicolai Telnov** (*Chișinău*), dr. **Denis Topal** (*Chișinău*), dr. **Vlad Vornic** (*Chișinău*), dr. **Aurel Zanoci** (*Chișinău*).

Manuscrisele, cărțile și revistele pentru schimb, precum și orice alte materiale se vor trimite pe adresa: Colegiul de redacție al „Revistei Arheologice”, Secția Patrimoniul Arheologic, Institutul Patrimoniului Cultural, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 1, MD-2001, Chișinău, Republica Moldova

Рукописи, книги и журналы для обмена, а также другие материалы необходимо посылать по адресу: редакция «Археологического Журнала», Секция археологического наследия, Институт культурного наследия, бул. Штефан чел Мареша 1, MD-2001 Кишинэу, Республика Молдова

Manuscripts, books and reviews for exchange, as well as other papers are to be sent to the editorship of the “Archaeological Magazine”, Section of Archaeological Heritage, Institute of Cultural Heritage, 1 Stefan cel Mare si Sfânt bd., MD-2001 Chisinau, Republic of Moldova

Toate lucrările publicate în revistă sunt recenzate de specialiști în domeniu după modelul *double blind peer-review*
Все опубликованные материалы рецензируются специалистами по модели *double blind peer-review*
All the papers to be published will be reviewed by experts according the *double blind peer-review* model

CUPRINS – СОДЕРЖАНИЕ – CONTENTS

STUDII – ИССЛЕДОВАНИЯ – RESEARCHES

Najaf Museibli (<i>Baku</i>) Chagritepe Neolithic settlement	5
Oleksandr Bondarenko, Maksym Glibov (<i>Drohobych</i>), Mykhailo Orlyk (<i>Kropyvnytskyi</i>) Ancient Coins of the 6th – 1st Centuries BC in the Territory of Present-Day Ukraine: Current Scholarly Discourse	14
Yaroslav Onyshchuk (<i>Lviv</i>), Vasyl Ilnytskyi, Vasyl Orlyk (<i>Kropyvnytskyi</i>) The Pottery Complex of the Roman-Period Cemetery Kariv I in the Western Buh Region	27
Gheorghe Postică (<i>Chişinău</i>) Biserica Adormirea Maicii Domnului de la Mănăstirea Căpriană: stratigrafie arheologică	41

MATERIALE ŞI CERCETĂRI DE TEREN – МАТЕРИАЛЫ И ПОЛЕВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ – PAPERS AND SURVEYS

Дмитрий Кириченко, Анар Агаларзаде (<i>Baku</i>) О фрагменте кургильницы эпохи поздней бронзы – раннего железа из юго-восточного Азербайджана	56
Irina Rusu, Sorin Ignătescu (<i>Suceava</i>) New data on the Second Iron Age fortified settlement from Ibăneşti “Cetatea Măgurei”	64
Vlad Vornic, Sergiu Matveev (<i>Chişinău</i>) Vestigii din secolul al IV-lea d.Hr. descoperite la Dubna (r-nul Soroca)	75

DISCUȚII – ДИСКУССИИ – DISCUSSIONS

Ghenadie Sirbu (<i>Chişinău</i>) Reflection on the synchronisms of the Horodiştea-Gordineşti culture group in relation to other Late Eneolithic communities in Southeast Europe	87
Эльнур Лятиф оглу Гасанов (<i>Гянджа</i>) Об изучении средневекового историко-культурного наследия Гянджи на основе традиционных изделий ткачества	101
Sergiu Musteață (<i>Chişinău</i>) Din istoria și istoriografia arheologiei moldovenești. Studiu de caz: Evul Mediu Timpuriu	107

CERCETĂRI INTERDISCIPLINARE – МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ – INTERDISCIPLINARY SURVEYS

Mykhailo Videiko, Tetyana Hoshko (<i>Kyiv</i>) Varangians on Dnipro route: a study of 10-12th century metal finds	124

**RECENZII ȘI PREZENTĂRI DE CARTE –
РЕЦЕНЗИИ И КНИЖНОЕ ОБОЗРЕНИЕ – PAPER AND BOOK REVIEW**

Д.А. Топал, Грифовые кинжалы типа Иссык и акинаки востока Евразии. Алматы: НИЦИА Бегазы-Тасмола, 2024, 224 с., ISBN 978-601-7106-96-6 [Denis Topal, Pumnale-grifon de tip Issyk și akinakai din estul Eurasiei. Almaty: NITSIA Begazy-Tasmola, 2024, 223 p., ISBN 978-601-7106-96-6] (Sergiu Matveev, Chișinău)	135
Axes vs. helmets: Review on a new book about weaponry of Eurasian nomads Сергей Скорый, Роман Зимовец, Биметаллические чеканы эпохи скифской архаики <i>в Евразии.</i> Харьков: Майдан, 2025, 112 с., ISBN 978-966-372-949-7 [Sergey Skoryi, Roman Zymovets, Bimetallic pickaxes of the Scythian Archaic Period <i>in Eurasia.</i> Kharkiv: Maidan, 2025, 112 p., ISBN 978-966-372-949-7] (Denis Topal, Chișinău)	137
IN MEMOREM	
Serghei Covalenco (10.09.1960 – 09.10.2025) (Natalia Ovcearova, Chișinău)	144
LISTA ABREVIERILOR – СПИСОК СОКРАЩЕНИЙ – LIST OF ABBREVIATION	146
INFORMAȚII ȘI CONDIȚIILE DE EDITARE A REVISTEI ARHEOLOGICE	147
ИНФОРМАЦИЯ И УСЛОВИЯ ИЗДАНИЯ АРХЕОЛОГИЧЕСКОГО ЖУРНАЛА	148
INFORMATION AND CONDITION OF PUBLICATION IN THE ARCHAEOLOGICAL MAGAZINE	149

RECENZII ȘI PREZENTĂRI DE CARTE – РЕЦЕНЗИИ И КНИЖНОЕ ОБОЗРЕНИЕ – PAPER AND BOOK REVIEW

Д.А. Топал, *Грифовые кинжалы типа Иссык и акинаки востока Евразии.*

Алматы: НИЦИА Бегазы-Тасмола, 2024, 224 с., ISBN 978-601-7106-96-6

[Denis Topal, *Pumnale-grifon de tip Issyk și akinakai din estul Eurasiei.*

Almaty: NITSIA Begazy-Tasmola, 2024, 223 p., ISBN 978-601-7106-96-6]

Monografia lui D. Topal „Грифовые кинжалы типа Иссык и акинаки востока Евразии / Pumnale-grifon de tip Issyk și akinakai din estul Eurasiei” a văzut lumina tiparului sub egida Academiei din Kazahstan, fiind dedicată celei de-a 100-a aniversări a nașterii lui Kimal Akishev. Pe parcursul celor 223 de pagini autorul realizează o radiografie detaliată a armelor cu lamă din perioada scitică, în special a *akinakai* și a pumnalelor cu mâner cu grifon, însumând o contribuție semnificativă la știința arheologică. Lucrarea se concentrează asupra cercetării de *akinakai* din Eurasia, acordând o atenție deosebită tipologiilor regionale ale armelor, evoluției acestora și rolului lor în cultura și viața rituală a nomazilor. Astfel, avem în față o extensie a cercetării cuprinsă în teza de doctorat a lui D. Topal publicată în anul 2021 [Topal 2021]. Pe paginile lucrării sunt analizate atât particularitățile tipologice ale armelor, cât și semnificația lor culturală și religioasă, ceea ce conferă studiului un caracter complex. Autorul subliniază importanța spadelor și pumnalelor de tip *akinakes* nu doar ca arme, ci și ca simbol al statutului social.

Unul dintre punctele forte ale cărții este colectarea exhaustivă a descoperirilor studiate și încadrarea lor într-un cadru temporal bine delimitat. Autorul utilizează date acumulate pe parcursul a peste două secole de cercetări. În lucrare sunt urmărite toate etapele acumulării cunoștințelor despre *akinakai*, începând cu primele săpături din secolul al XVIII-lea și până la studiile contemporane. Retrospectiva istorică ajută la înțelegerea modului în care s-au dezvoltat teoriile despre acest tip de armă și care au fost principalele repere în cercetarea sa. Autorul reușește să demonstreze cum lumea scitică se încadrează în *continuum*-ul cultural eurasiatic și cum formarea armelor a fost influențată de contacte cu alte culturi, inclusiv greacă, persană și alte civilizații orientale.

Cartea examinează în detaliu diferitele tipuri regionale de *akinakai*. De exemplu, autorul identifică mai multe grupuri în funcție de regiunea geografică: kazahe, siberiene, nord-chineze și altele. Această abordare permite o înțelegere mai profundă a diferențelor culturale și a particularităților, îmbogățind considerabil imaginea noastră despre popoarele de stepă. Clasificarea tipologică a armelor, elaborată de autor, include numeroase tipuri de *akinakai* cu forme variate ale mânerelor, gârzii și lamelor. O atenție specială este acordată mânerului cu antene, una dintre trăsăturile cheie ale armelor scitice.

Autorul evidențiază convingător semnificația simbolică și rituală a *akinakai* în cultura scitică.

Studiul subliniază că *akinakai* nu erau doar artefacte cu caracter militar, ci și obiecte asociate credințelor religioase și simbolicii puterii. *Akinakai* ca simbol al zeului războiului sau ca obiect utilizat în ritualuri demonstrează complexitatea aspectelor culturale ale vieții scitice.

Autorul dovedește o cunoaștere profundă a istoriografiei, începând cu primele cercetări asupra *akinakai* din secolul al XVIII-lea și până la studiile moderne. În carte sunt incluse numeroase referințe la lucrările predecesorilor, precum M.I. Rostovtsev, A.I. Meliukova, A. Vulpe și alți arheologi cu renume. Această abordare ajută la integrarea lucrării în contextul cercetărilor existente și la demonstrarea modului în care cartea lui D. Topal completează și dezvoltă această discuție științifică.

Deși cartea acoperă un spectru geografic larg, ar fi benefic completarea repertoriului cu descoperiri de arme din și unele regiuni din estul Eurasiei precum, China de Nord și Asia Centrală, care au jucat un rol important în dezvoltarea armelor scitice. Includerea unei secțiuni metodologice ar fi putut spori valoarea științifică a lucrării și ar fi făcut concluziile mai convingătoare.

Chiar dacă autorul menționează influența schimburilor culturale asupra dezvoltării *akinakai*, acest aspect urmează a fi extins, fiind unul cu perspective în tratarea temei privind armele reci în perioada respectivă. Ar fi fost utilă o analiză mai detaliată a modului în care contactele cu alte culturi (de exemplu, greacă sau persană) au influențat formarea tradițiilor armelor scitice. O astfel de analiză ar fi adăugat profunzime suplimentară studiului și ar fi ajutat la o mai bună

înțelegere a proceselor de difuziune culturală și poate fi realizat prin continuarea cercetărilor pe palierul științific respectiv.

În ansamblu, cartea lui D. Topal „*Грифоновые кинжалы типа Иссык и акинаки востока Евразии / Pumnale-grifon de tip Issyk și akinakai din estul Eurasiei*” reprezintă o contribuție importantă la studiul armelor cu lamă ale primilor nomazi eurasiatici. Ea reunește un bogat material arheologic, o analiză tipologică detaliată și o interpretare culturală a artefactelor, ceea ce o face valoroasă atât pentru specialiști, cât și pentru un public mai larg. Trebuie de remarcat în special acribia autorului privind prezentarea spațială a descoperirilor prin realizarea unor hărți deosebit de sugestive, completate de tabele, fotografii și desene ale artefactelor și contextelor arheologice. La care se adaugă o bună cunoaștere a bibliografiei, atât din arealul post sovietic, cât și cel est-și vest-european.

Cartea prezentată este o sursă importantă pentru cercetările viitoare dedicate armelor cu lamă ale primilor nomazi și va contribui la o mai bună înțelegere a proceselor culturale și sociale din Eurasia în epoca extinderii sciților spre estul Europei.

Bibliografie:

Topal 2021: D. Topal, *Akinak na zapade skifskogo mira*. (Kishineu 2021) // Д. Топал, *Акинак на западе скифского мира*. (Кишинэу 2021).

Sergiu Matveev